

Posudek oponenta bakalářské práce

Název: Vnímání lékařů v české společnosti

Autor: MUDR. Drahomír Kolenčík

Vedoucí: Ondřej Slačálek, Ph.D.

Tématem předložené diplomové práce je „vnímání lékařů v české společnosti,“ jeho tvoření a dopady na lékaře. Práce v úvodu navrhuje problematizovat „asymetrické řízení zdravotnictví“, „sociální stereotypy“ a „diskriminující pravidla“; „elitářství“, „šovinistický přístup“ a nabídnout „Zkoumání zdravotnictví z pohledu politologie“ na příkladu protestní odborové akce „Děkujeme, odcházíme z roce 2011“, „postavení lékařek“ a pandemie Covidu 19. Ambice práce jsou velké: má přispět ke „komplexnímu pochopení situace uvnitř zdravotnictví“ a zhodnotit cíle či důležitost zdravotního systému a jeho vnímání veřejností.

Tyto cíle uvedené na začátku nepřekvapivě práce neodpovídají obsahu práce. Autor nakonec postupoval tak, že si vybral tři témata: protestní akci „Děkujeme, odcházíme“, již se věnuje na stranách 16-26, téma „Lékařky v Česku“ a jejich „vnímání v české společnosti“, pojednávané na str. 27-35., a „Lékaři experti v koronavirové době“ (str. 37-45)

První část textu se ukazuje jako kritické ohlédnutí za strategiemi odborářské akce „Děkujeme odcházíme“ z roku 2011. Vytýká jí ironičnost, elitářství, neschopnost hledat širší podporu, nejasnost priorit, alarmismus. Není zřejmé, na čem je analýza postavena, kromě na jejím shrnutí autorem. Má zkoumat proklamace protestu, ale týká se pouze výčtu požadavků tak, jak se objevily (parafrázované?) v médiích nebo naopak jak byly vyloženy autorem v heslovitých seznamech. Zkoumané texty nejsou v textu uvedeny, na konci práce se nachází bibliografie ve formátu koncových poznámek, očíslovaných číslovkami 1-42.

Druhá část se věnuje genderovým stereotypům mezi českými lékaři na základě „novinových rozhovorů s předními mediálními osobnostmi z české medicíny“. Tato část stojí z velké části na citování různých výroků třech vybraných lékařů v médiích a jejich opis a klasifikace podle určitého v úvodu uvedeného vzoru, týkajících se postojů dotčeného lékaře k genderovým stereotypům.

Třetí část shrnuje v bodech heslovitě zřejmě (bez uvedení zdrojů) výrazy Romana Prymuly, Tomáše Zimy a Rastislava Maďara, citované či uváděné na stranách 37 až 42 bez dalšího komentáře. Zřejmě šlo o „výrazy“, vyskytující se v textu nspecifikovaných rozhovorech pro média. Autor se na několika stránkách věnuje politické a odborné pozici těchto lékařů a druhu „expertního diskurzu“ jejich vystupování.

Všechny tři části mají podobnou strukturu: citují či jen volně parafrázuji texty (bez uvedení konkrétního mediálního či politického kontextu - některé texty jsou zřejmě oficiální proklamace, jiné online články, rozdíl není zkoumán) a popisují „strukturu textů“ (nejčastěji tak ale nedělají, jelikož nevíme, o jak texty jde; část se krátce zabývá výrazivem či pozadím daných lékařů); dále se věnují politickému nebo společenskému kontextu (často jen krátká glosa o rolích aktérů v dané problematice či odbornosti daných lékařů) a nakonec mocenským vztahům a ideologii

(např. poukazování na „dominantní postavená lékaři“ ve zdravotnictví, předpoklad mužské nadřazenost daného lékaře, veřejné používání expertních termínů lékaři). Většinou však autor nachází citáty, které se k těmto bodům vztahují a parafrázuje je.

Předložený text splňuje formálně požadavky na bakalářskou formálně: je strukturovaný a obsahuje určitý počet odkazů a věnuje se společensky relevantní otázce. Bohužel však nijak nenaplnuje ani vlastní cíle, ale očekávání na systematické vedení argumentu. „Společenské vnímání lékařů“ či zdravotnického systému lze těžko vyčíst z požadavků lékařů v protestní akci, nebo z rozhovorů asi šesti lékařů v médiích. „Zkoumání zdravotnictví z pohledu politologie“ zde znamená asi jen „odhalování“ poměrně triviálních a očividných problémů: elitářských postojů, genderových stereotypů a tendence používat expertní jazyk určitých mediálně exponovaných lékařů. Autor na tyto „problémy“ upozorňuje, ale nijak je nezkoumá a neanalyzuje. V úvodu sice zmiňuje různé regulativní aktéry českého zdravotnictví, v rozvádění „problémů“ však tyto připisuje spíše jednotlivcům a nevyvíjí žádné systematické zkoumání jejich příčin.

Text je spíše zamyšlením nastávajícího insidera určeným pro insidery. Zpracovává tři problematické aspekty zdravotnictví (je však otázkou, zda jsou to největší problémy českého zdravotnictví) Událost jako je ona deset let stará stávka uvádí pouze na několika řádcích, jakoby byla všeobecně známá, a „13 požadavků“ iniciativy velmi krátce zmiňuje, ale neuvádí a nerozvádí. Potom ale dopodrobna rozebírá její rozuzlení s texty v závorkách, o kterých nevíme, za jde o citáty, koho a odkud. Aktéry nazývá příjmením („Kubek“, bez připomenutí funkce, s. 22), používá expresivní jazyk jakoby případem dotčené osoby („excitovaný“).

Autor si vybral příliš široké a heterogenní téma, postavil je na velmi omezeném a počtu spíše nevhodných zdrojů (o čem vypovídají náhodně parafrázované rozhovory s lékaři? Neexistuje literatura sociologie zdravotnictví, lékařská periodika, postoje a politiky oněch regulativních těles, či možnost vedení rozhovorů s aktéry?) a nakonec je povrchně zpracoval. Je třeba uznat odvalu autora ve zkoumání komplikované skutečnosti „vlastními silami“. Práce obsahuje relevantní „postřehy“, ale žádný systematický argument či zkoumání jevů (jejich příčin, souvislostí). Teprve na konci textu, kap. 6.2., se autor dostává k relevantní problematice, která mohla rámovat celou úvahu – k důvěře v lékaře či zdravotnický systém a jejího podkopávání nekonsistencí expertních diskursů.

Mnohem zajímavější by bylo vybrat si pouze jedno z témat, buďto onu expertní roli, která na jedné straně došla uznání během pandemie, na straně druhé ale byla oslabena nekoherentním vystupováním lékařů a podkopala tak samu sebe. Bylo by zajímavé zkoumat tuto expertní autoritu -např. podle politických zájmů nebo disciplín (proč by měl mít stomatolog podobnou váhu jako biochemik vyvíjející vakcíny?), nebo podle pole, ve kterém expertiza vzniká (odborná veřejnost; média; politika). Genderové stereotypy by bylo také zajímavé zkoumat podle disciplín, generačně, vlivu či jeho absence regulativních těles, ve srovnání s jinými zeměmi atd. V obou tématech lze pravděpodobně najít více relevantní zahraniční literatury. Dále doporučuji vést rozhovory s klíčovými aktéry a insidery.

Z metodologického pohledu neprovádí tedy diskursivní analýzu textů (na to by je musel přesně uvést a zdůvodnit jejich výběr a relevanci a systematicky zkoumat dané prvky konkrétního typu

textů). Autor spíše přináší, jak sám říká, „postřehy“ o použitém jazyce či vyhledává výrazy vypovídajících o jednom ze tří zmíněných problematických aspektů. Jeho postřehy nejsou nerelevantní, zajisté odrážejí určité elitářství, genderové stereotypy, ale nijak nepřispívá k jejich uchopení a analýze.

Po formální stránce je práce strukturovaná, s omezeným počtem odkazů. Práce neobsahuje běžnou bibliografii. Označení zdrojů čísly je zavádějící, stejně jako absence odkazů ke zkoumaným textům a rozlišení mezi zkoumanými texty, a použitou literaturou. Naopak obsahuje gramatické chyby jako shoda podmětu se slovesem nebo přísudkem (str. 19, 24, 26, 42, 48).

Doporučuji k obhajobě a k ohodnocení dobře.

V Praze dne 31. 8. 2021

Zora Hesová